

SIYOSIY DISKURSNING LINGVISTIK TAHLILI (B.OBAMANING INAGURATSIYA NUTQI MISOLIDA)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10522548>

Djalilova Zarnigor Baxadirovna

Buxoro Davlat Universiteti

Lingvistika: ingliz tili kafedrasi dotsenti, PhD

Ibotova Mohigul Komilovna

Buxoro Davlat Universiteti

Lingvistika: ingliz tili mutaxassisligi 2-kurs magistranti

Annotatsiya

Zamonaviy tilshunoslikda diskursiv amaliyotning eng muhim elementi siyosiy diskursdir. Siyosiy diskursda lingvistik vositalar va usullar bilan ifodalangan xalqchillik ruhi yuqori bo'ladi. Bu siyosiy diskursning oldiga qo'ygan maqsad va vazifalariga bog'liq bo'ladi. Chunki, xalq ruhiyati va tiliga mos so'zlar va iboralar auditoriyani o'ziga jalb qila oladi. Ushbu maqolada siyosiy diskurs atamasini o'rganishda ilmiy nazariyalarning ifodasi va tahlili berilgan. Shuningdek, Barak Obamaning nutqi lingvistik nuqtai nazardan muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar

siyosiy diskurs, ritorika, majoziy til, takrorlash

Abstract

In modern linguistics the most important element of discursive practice is political discourse. The spirit of nationalism expressed by linguistic means and methods is high in political discourse. It depends on the goals and objectives of the political discourse. Because words and phrases that are close to the spirit and language of the people can attract the audience. This article presents the expression and analysis of scientific theories in the study of political discourse. Barack Obama's speech is also discussed from a linguistic point of view.

Key words

political discourse, rhetoric, figurative language, repetition

Siyosat deb ataluvchi ijtimoiy fenomen yoki hodisaga insoniyat o'z taraqqiyotining ibtidosidayoq duch kelgan. Bu haqdagi bilimlar Konfutsiy, Platon va Aristotel yashagan davrlarga borib taqaladi va hozirga qadar boy nazariy va amaliy tajribaga ega bo'lib kelmoqda.

Til va siyosat bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u siyosiy faoliyat mobaynida namoyon bo'ladi. Biror kishi tomonidan aytilgan fikr boshqalar uchun ta'sirchan ahamiyatga ega bo'lishi mumkin. Til orqali olib boriladigan ta'sir kuch-qudratga egaligi bilan o'ta muhimdir. Fairclough ta'kidlashicha, tilning kuchi boshqaruv huquqiga ega insonlarning quyi ishtirokchilar harakatlarini nazorat qilish va cheklash bilan bog'liq. Bu kuch siyosiy faoliyatda kimgadir o'z bilimi, kuchi yoki mafkurasini ishonch bilan namoyon etishiga imkon beradi.⁶³ T.A. van Dijk ta'kidlaganidek, siyosiy vaziyat o'z ishtirokchilarini ma'lum bir tarzda gapirishga majbur qilmaydi, aksincha, vaziyat va matn o'rtasida kognitiv bog'liqlik mavjud, bu esa ishtirokchilarning siyosiy vaziyatni qanday boshdan kechirishini, sharhlashini va ifodalashini belgilaydigan kontekstdir.⁶⁴ Bu shuni ko'rsatadiki, siyosiy diskursda qo'llaniladigan til boshqalarga ta'sir o'tkazish va ishontirishda muhim rol o'ynaydi.

Siyosat haqida gapirganda, e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydigan jihatlardan biri bu siyosiy diskurs tushunchasidir. Siyosiy diskursga e'tibor turli nuqtai nazarlar ostida keng rivojlandi. U turli fanlar va nazariyalar asosida muhokama qilingan. Bu shuni ko'rsatadiki, siyosiy diskurs bilan bog'liq siyosiy faoliyat dunyo jamiyatlari o'rtasidagi muammolardan biri hisoblanadi va butun insoniyat ichki va tashqi tomondan siyosat bilan o'rab olinganligidan dalolatdir.

Siyosiy diskursga oid bir qancha tadqiqotlarda bu tushunchani turli xil tarzda nomlanishini kuzatishimiz mumkin. Ilmiy adabiyotlarda ushbu atama "siyosiy diskurs" ("политическая дискурс"; E.I.Sheigal, A.N.Baranov), "ijtimoiy-siyosiy nutq" ("общественно-политическая речь"; T.V.Yudina), "siyosiy tashviqot" ("агитационно-политическая речь"; A.P.Chudinov), jamoatchilik fikri tili ("язык общественной мысли"; P.N.Desenov), siyosiy til ("политический язык"; O.I.Vorobeva) kabi ta'riflanadi.

Siyosatchilar tomonidan qo'llaniladigan siyosiy nutqning bir qancha lingvistik xususiyatlari mavjud bo'lib, eng muhim jihatlardan biri bu jamoatchilikni ishontirish uchun ritorika va majoziy tildan foydalanishdir. Ular ko'pincha metafora, o'xshatish va giperbola kabi ritorik vositalardan o'z fikrlarini yanada samaraliroq yetkazish uchun foydalanadilar. Ushbu vositalar tinglovchilarga ta'sir o'tkazuvchi yorqin ruhiy tasvirlarni yaratishda va murakkab siyosiy tushunchalarni yanada tushunarliroq qilib yetkazishda yordam beradi. Masalan, siyosatchi "Amerika orzusi" ("the American dream") metaforasini intilish tuyg'usi

⁶³ Fairclough, N. (2020). Language and power 2000. In Language and Power. Longman Group Ltd. <https://doi.org/10.4324/9781315838250-15>

⁶⁴ van Dijk, T. A. (2006). Ideology and discourse analysis. Journal of Political Ideologies, 11(2), 115–140. <https://doi.org/10.1080/13569310600687908>

va hamjihatlikni uyg'otish uchun ishlatishi mumkin. Buni Obamaning inauguratsiya nutqida ko'rish mumkin va bunda u fuqarolik urushidagi odamlarning azob-uqubatlarini majoziy ma'noda tasvirlaydi. "Bizni dunyoning hamma burchaklaridan olingan barcha tillar va madaniyatlar shakllantirgan; va biz fuqarolar urushi va irqiy kamsitishning achchiq to'lqinini tatib ko'rganmiz, ..." ⁶⁵

Siyosiy diskursning yana bir xususiyati emotsional tildan foydalanishdir. Siyosatchilar o'z tinglovchilarining javoblarini qo'llab-quvvatlash va ularni o'z maqsadlari yo'lida birlashtirish uchun ta'sirli nutq orqali qo'lga olishni maqsad qiladi. Bunga ta'sirli sifatlar, kuchli ravishlar va ta'sirchan obrazlar yordamida erishish mumkin. Tuyg'ularga murojaat qilib, siyosatchilar jamoatchilik bilan yanada chuqurroq aloqada bo'lishi hamda ishonch va sadoqat tuyg'usini shakllantirishi mumkin. Biroq, hissiyotli tildan foydalanish manipulyatsiyaga sabab bo'ladi va bu aniq, asosli dalillardan e'tiborni chalg'itishi mumkin.

Siyosiy diskursda keng tarqalgan yana bir lingvistik xususiyat olmoshlar va boshqa grammatik vositalarning o'rinli ishlatilishidir. Siyosatchilar ko'pincha birlik tuyg'usini rivojlantirish uchun "we", "us" va "our" kabi olmoshlardan foydalanadilar va bu o'z o'rnida, ularning tinglovchilar bilan hamfikr ekanligini ko'rsatadi va mas'uliyat hissini birdek yuzaga keltiradi.

Barak Obamaning inauguratsiya nutqini tahlil qilar ekanmiz, unda I shaxs ko'plik olmoshi va uning shakllaridan samarali va maqsadli foydalanilganini ko'rishimiz mumkin. Bundan tashqari, mas'uliyat yoki javobgarlikni kamaytirish, diqqatni notiqdan uzoqlashtirish uchun majhul nisbat ishlatilishi mumkin.

Shuningdek, siyosiy nutq maxsus lug'atning o'ziga xos namunalar va jargonlar bilan ham tavsiflanadi. Siyosatchilar ko'pincha ma'lum mavzularda o'zlarining tajribasi va vakolatlarini aniqlash uchun texnik atamalardan foydalanadilar. Bu ishonch tuyg'usini yaratishi va siyosatchining mavqeyini bilimdon va ishonchli shaxs sifatida mustahkamlashi mumkin. Biroq, terminologiyaga oid so'zlardan foydalanish terminlarni bilmaydigan auditoriyaning ayrimlarini istisno qilishi mumkin. V.Konolli o'zining "Siyosiy diskursga oid atamalar" kitobida siyosiy atamalarni tushunishni uchta ma'noda tushuntiradi. Birinchidan bu kabi lug'at odatda siyosiy fikr va harakatlarda qo'llaniladi; ikkinchidan, ushbu lug'atda mujassamlashgan ma'nolar siyosiy mulohaza yuritish uchun asos yaratadi hamda ma'lum bir tushuncha doirasiga kiradi deyish mumkin. Uchinchidan esa, ushbu mezonlar bajarilganda kelishilgan vazifalar va qarorlar an'anaviy tarzda ma'qullanadi. ⁶⁶

⁶⁵ Obama Inaugural Address, 20th January 2009 retrieved from <http://obamaspeeches.com/>

⁶⁶ Connolly W., *The Terms of Political Discourse*. Princeton University Press, 1993.

Bundan tashqari, takrorlash siyosiy nutqda ko'p uchraydigan lingvistik xususiyatdir. Muayyan tushuncha yoki da'vatlarni takrorlash orqali siyosatchilar o'zlarining asosiy fikrlarini kuchaytirishlari va ularni yanada esda qolarli qilishlari mumkin. Takrorlash ma'lum bir g'oyalar yoki gaplarni ta'kidlashga va siyosiy jarayonlardan so'ng ham ushbu fikrlarning uzoq vaqt davomida omma oldida jarang sochib turishiga yordam beradi. B.Obama ham o'z g'oyalarini mustahkamlash hamda hissiy ta'sirni oshirish uchun takrorlardan maqsadli foydalangan.

Xulosa qilib aytganda, siyosiy diskursning lingvistik xususiyatlari oddiy muloqot doirasidan farq qiladi. Ular siyosatchilar tomonidan ommani ishontirish, ularga ta'sir o'tkazish va birlashtirish uchun puxta ishlab chiqilgan strategiyalardir. Ushbu lingvistik xususiyatlarni tushunish siyosiy nutqni tanqidiy tahlil qilishga va gaplarning tub ma'nosini ilg'ashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Norman Fairclough (2001). *Language and Power* (2nd edition). London: Longman
2. Teun A van Dijk. *Ideology and discourse analysis*. Journal of Political Ideologies, 11(2), 115-140.
3. Chudinov A.P. *Politicheskaya Lingvistika: Ucheb posobie*. Moskva: Nauka 2006
4. Sheigal E.I. *Semiotics of Political Discourse*. Dissertation for Doctor of Philosophy. Volgograd, 2000.
5. Safarov Sh. *Pragmalingvistika*. Toshkent 2008.
- eigal E.I.2000. Semiotics of Political Discourse; Dissertation for D . of Philology. V olgograd, , 440-465
- eigal E.I.2000. Semiotics of Political Discourse; Dissertation for D . of Philology. V olgograd, , 440-465
- eigal E.I.2000. Semiotics of Political Discourse; Dissertation for D . of Philology. V olgograd, , 440-465
- eigal E.I.2000. Semiotics of Political Discourse; Dissertation for D . of Philology. V olgograd, , 440-465
6. Obama Inaugural Address, 20th January 2009 retrieved from <http://obamaspeeches.com/>
7. William E.Connolly. *The Terms of Political Discourse*. Princeton Univer Press, 1993.

8. Djalilova, Z. (2022). Описание человеческого образа посредством цветов в английской поэзии. Центр научных публикаций (buxdu. Uz), 26, 26.
9. Зарнигор, Д. Б. (2023). Выражение Модели" Эмоция-Растение" В Английской И Узбекской Поэзии. Miasto Przyszłości, 32, 147-150.
10. Djalilova, Z. (2020). Flowers symbolizing human features in english romantic poetry. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 1(1).
11. Rasulov, Z. (2022). О дискурсивном анализе в современной лингвистике. Центр научных публикаций (buxdu. uz), 25(25).
12. Izomovich, R. Z. (2022). On the Basis of Information-Discursive Analysis. Indonesian Journal of Innovation Studies, 18.